

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri
Theologi, Jnstitvtiones Morales**

In Qvibvs Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

1. In quo consistat Bonitas, aut Prauitas Actus humani.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

70
IOANNIS AZO
 RII LORCITANI, E SO-
 CIETATE IESV,

I N S T I T U T I O
N V M M O R A L I V M ,

L I B . I I .

D E B O N I T A T E E T P R A-
 uitate Humanarum actio-
 num.

C A P V T P R I M V M .

*In quo consistat Bonitas, aut Prauitas
 actus humani.*

S. Th. 1. 2.
 q. 18. art. 1.
 Duran. 2.
 q. 18. q. 1.

S. Th. 1. 2.
 q. 21. art. 1.
 2. 3. & 4.

BRIMO queritur, Quidnam sit Bonitas, sive honestas, & quid Prauitas humanae actionis. Respondeo, Actum humanum ex eo esse bonum, quod sit cum recta ratione congruens; aut saltem ex eo, quod iuxta Prudentiam prescriptum existimet recta ratione consentaneus. Malus vero actus est, eo quod sit recta ratione contrarius, aut iuxta Prudentiam preceptum talis esse ratione iudicetur.

Secundò queritur, An sit idem actus liber qui bonus laudabilis, & qui vulgari, & quotidiano sermone dicitur meritorius; hoc est actus, quo quis præmium promeretur. Respondeo, Hæc omnia esse proprietas, & conditiones actus ob variis respectus, & ordines quos habet actus humanus, cum diuersis simpliciter comparatus. Primo actus est liber ob originem, quam trahit ex libera voluntate, consilio, & iudicio, ac ductu rationis, vel saltem suo nutu, & arbitratu operante. Secundo actus est bonus ob respectum, quem habet ad rectam rationem, quæ est regula humanorum actuum. Nam actus eatenus est bonus, quatenus est sua regula, nimis recta ratione congruens. Tertio actus humanus est laudabilis ob ordinem ad dignam commendationem, quatenus est laude, & commendatione dignus: sicut vituperabilis actus est, quia reprehensione sit dignus. Humanus actus præmium meretur, qui ideo dicitur vulgo meritorius, quatenus ad remuneracionem, & remunerantem referatur: nempe quatenus est præmium dignus: sicuti actui malo poena debetur, quem idcirco de meritorium vocant, quatenus est poena, & supplicio dignus. Et animaduertendum est, actum præmium mereri, quamus sine præmio in perpetuum maneret, quia sufficit si actus sit per se præmium dignus, nimis recta ratione cui præmium debatur. Veluti actus etiam est laudabilis, qui est commendatione, & laude dignus, licet nunquam in perpetuum vallis laudibus predicetur. Pari ratione est contrario actus mali mulctam, & poenam merentur, quia per se sunt cruciatu, & supplicio digni, etiam omni poena in æternum carcerent, possent enim crimina impunita manere.

res, licet poenam promereantur; & sunt vituperabiles actus, tametsi nulla unquam reprehensione improbentur. Porro ut actus sit bonus, vel malus in actibus, laudabilis, vel vituperabilis, & ut poena, vel præmium mereatur, opus est, ut sit voluntarius, & liber, quamvis libertas in actu diuersum respectum, & ordinem habeat ab eo, quem bonitas, vel meritum habet. Aliunde ergo actus est voluntarius, & liber, & aliunde est bonus, & laudabilis, & poena, vel præmio dignus.

Tertiò queritur, Quo pacto bonitas naturæ differat à bonitate moris in actibus. Respondeo, Bonum in quadam respectu, ordine & comparatione confitetur, sicut etiam verum rationis. Quemadmodum enim intelligentia sue ratio est vera, quatenus intelligendo cum re ipsa consentit, & congruit, eo quod eam intelligit, sic etiam Bonum nihil aliud est, nisi id, quod est rei certæ conueniens. Calor enim est malum aquæ, quia non est aquæ conueniens, & est bonum ignis, quoniam est igni congruens, & commodus. Quare bonitas naturalis distinguuntur à bonitate morali: quod bonum naturæ est id, quod conuenit rebus, prout naturam habent, hoc est, quod rei cuiusque naturæ congruit; velut bonum est aquæ frigere, & refrigerare. Contra bonum est ignis calefacere, & exsiccare. Omnes igitur naturæ conditiones, & proprietates dicuntur esse bona naturæ. At bonum moris dicitur id, quod est recta rationi consenteaneum: Sicuti Deum amare, reuereri, & colere, castè vivere, & reddere cuique quod suum est, sunt bona moris, quia recta rationi congruunt. His vero contraria sunt mala moris, quia sunt recta rationi inimica, & aduersa. Idem igitur est bonum moris, quod bonum rationis; sicut bonū naturæ est idem, quod bonum rei; & idcirco inter se plurimum inter bonum moris, & bonum naturæ, nam bonum naturæ, cum sit bonum rei, necessarium debet cum re ipsa congruere, nec sufficit, si solum congruere existimatione, & opinione credatur: at vero bonum moris est bonum rationis, & idcirco sufficit si recta rationi cōsentaneum prudentis iudicio existimet. Ut si Titius accedat ad vxorem alienam, bona fide putans esse coniugem suam, accessus est bonis bonitate moris, qui est iuxta recta rationis prescriptum, & proinde cum recta ratione conueniens.

Quarto queritur, An bonitas moris, vel præuitas sit iolus respectus, & ordo ad rationem. Respondeo, Sicut bonitas, naturæ non est sola alicuius rei cum natura collatio, sic & bonitas moris in actibus humanis non est solus respectus ad rectam rationem: nam ut veritas in actu rationis re ipsa est assensus mentis, sive rationis cum re ipsa consentiens; assensus autem est quædam qualitas menti sive rationi infidens, respectum, & ordinem habens ad rem cum qua congruit: Sic etiam bonitas naturæ est quædam qualitas, conditio, vel proprietas, vel secundum substantiam, vel secundum accidentem cum ipsa rei natura concordans: & bonitas moris re ipsa est actus voluntarius, ac liber recta rationi cōsentaneus, ac, pindre bonitas moris cū respectu, & ordine ad rectam

Dura. 2. d.
 38. q. 1.

rectam rationem est: Sed non est solus ille respectus, & ordo ad rationem; pari modo prauitas in actibus moralibus non est solus respectus, sed est vel actus voluntarius, & liber recta rationi contrarius, vel est omission eius, quod facere debemus; ut mentiri, odio alterum habere, rem diuinam legem mandatam, aut ieiunium ab Ecclesia indictum negligere, sunt actus cum recta ratione pugnantes.

Quintus queritur, An prima bonitas moralis in actibus humanis ex re obiecta pendeat. Respondeo, rem esse compartam apud omnes, huiusmodi primam bonitatem sumi ab obiecto: ideo enim velle credere, que sunt à Deo praedita, est bonum, quia credere Deo aliquid dicentie est bonum. Item velle Deum colere, & revereri, vel amare, est bonus, quia cultus, reverentia, vel amor in Deum est bonus: & rursum cultus, vel reverentia, vel amor in Deum est bonus, quia Deus cultus, reverentia, & amore est dignus: quoniam haec ipsi omni iure debentur. Item velle mentiri, furari, vel occidere, ideo est malum, quia mentiri, furari, vel occidere est malum: & huiusmodi bonitas, vel prauitas, qua ex obiecto in actum deriuatur, est omnium prima, & tanquam, prima, & maximè generalis ad certam speciem trahit per alias bonitates, qua à fine, & circumstantijs ducuntur, non quidem, vt genus per differentias constituentes species, sed vt substantia rei per accidentia, qua accidunt, & adueniunt: & haec bonitas dicitur à Theologis Bonitas ex genere, hoc est, Bonitas ex specie, & natura actus, accepto genere pro specie, & natura. Obiectus: Si quis voluntatem habeat generatim recte vivendi, aut nunquam peccandi, est quidam actus bonus, & tamen ab obiecto non sumit speciem, quia obiectum est quid commune, quod non potest speciem peculiariter nostræ actioni praestare. Eodem modo si Titius velit male vivere, & peccare, est malus actus, & tamen obiectum, quod est commune, speciem actu prebere non potest. Respondeo, Cum dicimus ab obiecto speciem accipi in actibus, non si significamus actum esse ciuidem speciei, cuius est res obiecta, cum possit obiectum esse commune, & nihilominus actum esse in certa specie constitutum: sed significamus, speciem actus duci, & peti ab ordine, & respectu ad obiectum: & quavis obiectum sit commune, ordo & respectus ad illud est specialis, eo quod specialiter distinguitur ab ijs, quae ad obiectum speciale referuntur. Verbi gratia in naturalibus notitia, quia cognoscere ens vniuersum, & generatum acceptum est notitia quedam specialis, siquidem est una numero, & singularis, & tamen obiectum est, commune. Ceterum notitia entis est specialis, quia distinguitur ex ordine, & respectu ad eum a ceteris notitijs, quibus cognoscere aliquod ens specialis. Notitia, quia cognoscere animal generatum acceptum, est specialis, quoniam specialiter distinguitur ex ordine ad suum obiectum à ceteris notitijs, quibus percipio aliquod speciale animal. Item aspectus, vel visio albi, nigri, & rubri, est specialiter distincta a visione albi solummodo, quia in priori visione videtur communiter trias, in posteriori vero cernitur solummodo candi-

dum. Idem in moribus contingit: nam voluntas recte vivendi, aut nunquam peccandi, aut male agendi, est specialis; quoniam obiecta sunt communia, quoniam respectus, & ordo ad huiusmodi communia est specialis, specialiter distinguitur à ceteris actibus, quibus volumus aut peculiare bonum, aut speciale malum. Si quereras cuius virtutis, aut virtutis sint huiusmodi actus: Velle bene vivere, aut velle male, & perperam facere. Respondeo, Priorem actum ad synderesim pertinere, qua est recta ratio vniuersè prescribens esse bene vivendum, & huiusmodi prescriptum sequitur bona voluntas studio sa, & cupida bonæ vitæ, & voluntas perperam faciendo est contra synderesim, & ideo mala, quia recte rationi contraria: quoniam nulli speciali virtuti morali aduerteretur.

Cap. II.

Quo pacto bonitas, aut prauitas actus humani ex fine derivatur.

Primum queritur, An bonitas, vel deformitas actus ex fine ducatur. Respondeo, Ceterum esse apud omnes Theologos, post primam bonitatem, vel deformitatem, qua ab obiecta rederiuatur, actum exteriorum lumere secundam bonitatem suam, aut prauitatem à fine, quem sibi voluntas constituit. Veluti si Titius interimat Caium, vt omnia bona eius surripiat, actus eiusmodi primam prauitatem habet ex obiecto; & hac ratione est homicidium Caij, at verò ex fine surandi bona Caij, quem finem sibi Titius prestiuit, idem actus furti speciem naturamque dicit, ac sumit: quod si actus exterior ratione sua obiectæ materiæ, in qua versatur, sit medius, & indifferens, totam suam bonitatem, vel prauitatem sumit à fine.

Sed est controversia in hac re, An finis relatus ad internum voluntatis actum, tribuar ei primam bonitatem, vel prauitatem, an vice secundam? Quætionem mouet, quia finis si ad internum voluntatis actum referatur, est proprium eius obiectum, ergo bonitas, vel deformitas à fine sumpta in actibus voluntatis internis est prima tanquam ab obiecto proprio deriuata. Dux sunt opiniones, Prima distinguit in hunc modum. Vel actus voluntatis internus est intentio, vel electio: Si intentio, tunc bonitas, vel deformitas à fine ducta est prima, & tota, quia finis est proprium obiectum intentionis, ergo bonitas, vel prauitas ex fine orta, & profecta descendit ab obiecto, ac proinde est prima: at verò si actus interior voluntatis est electio, tunc bonitas, vel deformitas electionis sumpta ex fine, nec est prima, nec tota, sed secunda, quia obiectum electionis non est finis, sed id quod est utile ad finem: ergo electio à suo proprio obiecto accipit primam bonitatem, & secundam à fine. Sit exemplum: cum Titius respiciens, vt finem sibi propoñit, claritatem in Deum, eligit largitionem eleemosynæ in pauperum viuis, tunc intentio ex obiecto est actus charitatis, in quo actu

*S. Tho. I. 2.
q. 18. art. 4.
Dux. 2. d.
38. q. 1.*

*S. Tho. I. 2.
q. 18. art. 6.*

*Medi. I. 2.
q. 18. art. 4.
C. 6.*

Deus